

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПРОЯВ НЕПОВАГИ ДО СУДУ АБО КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Світлана Миколаївна СТАРОВОЙТОВА,

здобувач ПБНЗ «Університет сучасних знань»
<https://orcid.org/0000-0003-3766-1251>

Повага до суду є чинником належного функціонування правової держави. Закон вимагає від учасників процесу або присутніх у судовому засіданні осіб наявність поваги до суду як одного з інститутів державної влади. За останні роки в Україні все більш набуває свого поширення публічна демонстрація такої форми правового нігілізму, як прояв неповаги до суддів та суду зокрема [1].

Перш за все необхідно зазначити, що провадження в юридичному процесі розуміється «як головний елемент юридичного процесу», що являє собою системне утворення, комплекс взаємопов'язаних та взаємообумовлених процесуальних дій, що: а) утворюють відповідну сукупність процесуальних правовідносин, які відрізняються предметною характеристикою та зв'язком із відповідними матеріальними правовідносинами; б) викликають потребу встановлення доказування, а також обґрунтування всіх обставин і фактичних даних юридичної справи, що розглядається; в) обумовлюють необхідність закріплення офіційного оформлення отриманих процесуальних результатів у відповідних актах-документах [2].

Провадження у справах про адміністративні правопорушення розглядається як система адміністративно-процесуальних норм, що регулюють суспільні відносини, порядок, форми і методи діяльності відповідних державних органів, їх посадових осіб і представників громадськості з порушення та розгляду справ про адміністративні правопорушення, застосування до винних справедливих заходів адміністративної відповідальності, її виконання з метою боротьби з адміністративними правопорушеннями [3]. Водночас основним законодавчим актом, який визначає адміністративну відповідальність фізичних осіб за адміністративні проступки, а також процедуру притягнення до адміністративної відповідальності та процедуру провадження з застосування адміністративних стягнень за вчинення таких проступків, є Кодекс України про адміністративні правопорушення (Далі – КУпАП) [4].

Відповідальність за прояв неповаги до суду або Конституційного суду України передбачена ст. 185-3 КУпАП [5]. Диспозиція цієї статті до об'єктивної сторони вказаного правопорушення відносить такі діяння: зісне ухилення від явки до суду свідка, потерпілого, позивача, відповідача, експерта, перекладача; невідкорення зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуєчого; порушення порядку під час судового засідання; вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил; невиконання поручителем

зобов'язань, покладених судом під час провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання та видворення іноземців та осіб без громадянства.

Отже, у випадку вчинення будь-яких із вище перелічених дій, суд зобов'язаний ініціювати провадження у справі про адміністративне правопорушення. За загальним правилом такі провадження будуть мати наступні стадії: 1) порушення справи про адміністративне правопорушення; 2) розгляд такої справи про адміністративне правопорушення; 3) виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Аналіз законодавче закріплених у КУпАП відмінностей у способах виконання владних повноважень місцевими загальними судами та місцевими адміністративними, господарськими, апеляційними, Вищими та Верховним судом обумовлюють наявність таких особливостей провадження по цій категорії справ:

1) постанови районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів за наслідком розгляду справи за ст. 185-3 КУпАП підлягають оскарженню у загальному порядку.

2) при розгляді справи за ст. 185-3 КУпАП у районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів передбачено обов'язкове складання протоколу у справі про адміністративне правопорушення (ст. 255 КУпАП) [1].

Отже, можна виділити такі етапи на вказаних стадіях розгляду районними, районними у містах, міськими чи міськрайонними судами за наслідком розгляду справи за ст. 185-3 КУпАП:

1. Порушення справи про адміністративне правопорушення:

а) оголошення перерви під час розгляду справи (цивільної; господарської, кримінальної адміністративної чи у справі про адміністративне правопорушення). З моменту оголошення такої перерви в судовому розгляді дії суду переходять в площину адміністративного процесу, у зв'язку з чим суд повинен керуватися виключно нормативними положеннями КупАП;

б) фіксація правопорушення за допомогою протоколу у справі про адміністративне правопорушення та присвоєння такому провадженню окремого номеру. Оскільки постанова судді місцевого загального суду підлягає апеляційному оскарженню в загальному порядку то для розгляду апеляційним судом такі матеріали спочатку повинні надсилатись судом першої інстанції окремо з присвоєнням відповідного вихідного номеру. З огляду на таке, вбачається недоцільним долучати постанову судді місцевого загального суду про притягнення до відповідальності за ст. 185-3 КУпАП до матеріалів справи (провадження), в якій було допущено прояв неповаги до суду, і обліковувати її за тим самим єдиним унікальним номером. У такому разі рекомендовано присвоювати справі про адміністративне правопорушення власний єдиний унікальний номер та номер провадження (справи) за індексом «3» (справа про адміністративне правопорушення), а до матеріалів справи (провадження) долучати копію постанови.

2. Розгляд справи про адміністративне правопорушення:

а) розгляд справи розпочинається з того, що головуючий на засіданні оголошує: склад суду, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки. Права та обов'язки інших осіб, які беруть участь у провадженні в справі про адміністративне правопорушення (потерпілий, законні представники та представники, захисник, свідок, експерт, перекладач), передбачені ст. 268-274 КУпАП. Однак реалізація цих прав повинна здійснюватись виключно таким чином, щоб це не перешкоджало розгляду справи у встановлений ст. 277 КУпАП строк;

б) після роз'яснення прав та обов'язків, суд переходить до заслуховування осіб, які беруть участь у розгляді такої справи, дослідження доказів, вирішення клопотань.

в) відповідно до ст. 284 КУпАП, розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов: 1) про накладення адміністративного стягнення; 2) про застосування заходів впливу, передбачених статтею 24-1 КУпАП; 3) про закриття справи. Вимоги до змісту постанови у справі про адміністративне правопорушення закріплені у ч. 2 ст. 283 КУпАП [1].

Досліджуючи докази у справі про притягнення до адміністративної відповідальності за ст. 185-3 КУпАП необхідно враховувати вимоги ст. 251 КУпАП, відповідно до якої доказами у справі про адміністративне правопорушення, є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Тому суддя під час розгляду справи про притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст. 185-3 КУпАП повинен з'ясувати: в чому саме полягає злісне ухилення (ухилення з поважних або неповажних причин) від явки в суд; в чому проявляється непокора розпорядженню головуючого; яким чином порушений порядок під час судового засідання; в чому виразилась явна зневага до суду або встановлених у суді правил, адже всі ці діяння можуть проявлятися лише під час проведення судового засідання, а не за його межами. Зрозуміло, що наявність вини або невинуватість особи у вчиненні цього правопорушення, має бути належним чином доведено (доказано) чи спростовано.

3. Виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу підлягає примусовому виконанню лише після спливу строку, встановленого у ч. 1 ст. 307 КУпАП, Тобто, у разі несплати штрафу в добровільному порядку, через п'ятнадцять днів з дня вручення постанови про накладення штрафу, здійснюється примусове виконання постанови компетентним органом Державної виконавчої служби України.

Таким чином, поширення прояву неповаги до суду, уникнення винними особами юридичної відповідальності за вчинення такого правопорушення, відсутність забезпечення приміщень судів належною охороною призводить до невиконання українською державою своїх

зобов'язань щодо забезпечення права на справедливий суд, передбаченого ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Розповсюдженість цього негативного явища обумовлює неможливість виконання судовою владою своїх функцій у повному обсязі. Адже в результаті вчинення діянь, що посягають на авторитет судової влади, фактично нівелюється принцип всебічного, повного та об'єктивного розгляду справи будь-якої категорії.

Список використаних джерел:

1. Рекомендації щодо притягнення до відповідальності за неповагу до суду. Рішення Ради суддів України від 04.11.2016 № 74. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr074414-16#Text>
2. Теория юридического процесса. Под ред. В.М. Горшенева. Х., 1985. С. 90.
3. Галаган И.А. Административная ответственность в СССР: Процессуальное регулирование. Воронеж, 1976. С. 30–37.
4. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення / за заг. ред. С.В. Петкова. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 792 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>